

BESLUT

Datum

2014 -11- 0 3

Dnr

7656-13-40

Aktbilaga 8

SKADESTÅNDSANSPRÅK MOT STATEN MED ANLEDNING AV ETT POLISINGRIPANDE

Justitiekanslerns beslut

Justitiekanslern tillerkänner Marie Isaksson ersättning enligt lagen (1998:714) om ersättning vid frihetsberövanden och andra tvångsåtgärder med 1 300 kr. Ersättningen ska betalas ut av Justitiekanslern.

Ärendet

Bakgrund

Den 23 mars 2012 gjorde en taxichaufför en polisanmälan om bedrägligt beteende bestående i att han skulle ha kört två kvinnor till en adress varefter de vägrade betala för resan. Sedan, såvitt framgår, två poliser anlänt till adressen ringde de tillsammans med chauffören på dörren till vad som visade sig vara Marie Isakssons bostad. Hon ombads följa med ut för att diskutera frågan om den obetalda taxiresan. Väl ute kom hon att omhändertas av polis med stöd av 1 § lagen (1976:511) om omhändertagande av berusade personer m.m (LOB). Hon fördes till polishuset i Norrköping, där hon insattes i arresten kl. 01.25. Enligt protokoll över omhändertagandet var Marie Isaksson kraftigt berusad, hade sludrande tal, vinglade kraftigt, kunde inte ta hand om sig själv samt antogs utgöra en fara för sig själv. Hon frigavs kl. 06.52.

Samma morgon kl 08.27 kontaktade Marie Isaksson polisen för att göra en anmälan om stöld av föremål från bostaden. Av anmälan framgår att Marie Isaksson inte var närmare bekant med den kvinna som hade följt med henne till bostaden, att kvinnan hade lämnats kvar i bostaden när Marie Isaksson omhändertogs samt att när Marie Isaksson återkom till bostaden på morgonen var såväl kvinnan som ett antal föremål, däribland ett smyckeskrin, försvunna. I anmälan angavs att Marie Isaksson hade träffat kvinnan på en restaurang vid namn God Vän och att hon trodde att personal på restaurangen alternativt poliserna som genomfört omhändertagandet kunde veta vem kvinnan var. I anmälan antecknades därutöver bl.a. de ingripande polismännens tjänstgöringsnummer.

Senare samma dag fattade en polisinspektör vid Norrköpingspolisen beslut om att inte inleda förundersökning i ärendet med motiveringen att brottet uppenbart inte gick att utreda och att spaningsuppslag saknades.

Den 15 juni 2012 gjorde Marie Isaksson en ny polisanmälan. Denna gång med brottsrubriceringen tjänstefel inkl. grovt olaga frihetsberövande. I anmälan angavs i stort samma omständigheter som i stöldanmälan den 23 mars 2012. Anmälan avsåg dock att Marie Isaksson ansåg sig ha blivit felaktigt omhändertagen samt att omhändertagandet hade orsakat hennes förlust av värdesakerna eftersom hon inte hade getts möjlighet att låsa sitt hus. Marie Isaksson gjorde även samma dag en ny stöldanmälan. I denna angavs samma brottsdatum och i stort samma händelseförlopp som i den föregående stöldanmälan. I anmälan specificerades dock vilka smycken som fanns i det försvunna smyckeskrinet, varför godsförteckningen kom att omfatta väsentligt fler punkter än den första anmälan. Endast för ett fåtal av de föremål som anmälan omfattade angavs dock något värde, varför det totala godsvärdet enligt anmälan (3 750 kr) är uppenbart missvisande.

Den 19 juni 2012 beslutade en åklagare vid Riksenheten för polismål i Malmö att inte inleda förundersökning för tjänstefel och/eller olaga frihetsberövande. Samma dag beslutade en kommissarie vid Norrköpingspolisen att inte inleda förundersökning avseende Marie Isakssons stöldanmälan av den 15 juni 2012, med motiveringen att "fortsatt utredning förväntas ej leda till att brott kan styrkas".

Anspråket

Marie Isaksson har hos Rikspolisstyrelsen begärt ersättning av staten med ett sammanlagt belopp om 80 000 kr. Av beloppet avser 50 000 kr ersättning för de föremål som försvann från hennes bostad under den tid som hon var omhändertagen samt en kostnad för låsbyte och resterande del – som det får uppfattas – dels ersättning för kränkning för att hon blev frihetsberövad, dels ersättning för en taxiresa hem.

Som grund för sitt anspråk har Marie Isaksson – som Justitiekanslern uppfattat det – dels gjort gällande att beslutet att omhänderta henne med stöd av 1 § LOB var felaktigt, dels att de ingripande poliserna agerat felaktigt genom att inte ge henne chansen att låsa sin bostad och be den okända kvinnan lämna densamma.

Utredningen

Polismyndigheten har med ett yttrande överlämnat ärendet till Rikspolisstyrelsen som därefter med ett eget yttrande, i vilket anspråket har avstyrkts, överlämnat ärendet hit.

Justitiekanslerns bedömning

Rättsliga utgångspunkter

Staten ska enligt 3 kap. 2 § skadeståndslagen ersätta personskada, sakskada eller ren förmögenhetsskada, som vållas genom fel eller försummelse vid myndighetsutövning i verksamhet som staten svarar för. Ersättning för kränkning kan lämnas om den enskilde genom fel eller försummelse vid sådan myndighetsutövning har blivit utsatt för vissa typer av brott, se 3 kap. 2 § 2 skadeståndslagen jämförd med 2 kap. 3 § samma lag.

Av praxis framgår att det för skadeståndsansvar inte är tillräckligt att en myndighet eller en domstol har gjort en bedömning av en rätts- eller bevisfråga som kan ifrågasättas eller kan kritiseras för sitt ställningstagande i en fråga där det har funnits utrymme för en skönsmässig bedömning. Endast rena förbiseenden av en bestämmelse eller uppenbart oriktiga bedömningar anses utgöra fel eller försummelse i den mening som avses i 3 kap. 2 § skadeståndslagen. (Jämför NJA 1994 s. 654, NJA 2003 s. 285 och NJA 2007 s. 862.)

Staten bär alltså inte något strikt ansvar för ofullkomligheter i den statliga verksamheten. Liksom övriga regler i skadeståndslagen innebär 3 kap. 2 § ett ansvar för styrkt vållande. För att skadestånd ska utgå krävs därutöver – förutom att skadeståndsskyldighet föreligger – att en ersättningsgill skada har uppstått och att det finns ett adekvat orsakssamband mellan den skadeståndsgrundande handlingen och skadan. Det är den skadelidande som ska bevisa att samtliga förutsättningar för skadestånd är uppfyllda.

Av 1 kap 1 § skadeståndslagen framgår att skadeståndslagens bestämmelser tillämpas om inte annat är särskilt föreskrivet.

I lagen (1998:714) om ersättning vid frihetsberövanden och andra tvångsåtgärder (frihetsberövandelagen) finns särskilda bestämmelser om ersättning från staten vid frihetsberövanden samt för skador orsakade av våld i vissa fall.

Enligt 5 § frihetsberövandelagen har den som varit berövad friheten utan att ha rätt till ersättning enligt 2-4 §§ rätt till ersättning, om det står klart att beslutet vilade på felaktiga grunder och därför var oriktigt. För att rätt till ersättning ska föreligga enligt 5 § frihetsberövandelagen krävs att det ska stå klart att beslutet med hänsyn till de omständigheter som då har blivit kända inte borde ha fattats om omständigheterna varit kända vid beslutstillfället. Bestämmelsen är avsedd enbart för helt klara fall där grunden för åtgärden på ett iögonenfallande sätt framstår som felaktig. Som utgångspunkt får den skadelidande anses ha bevisbördan för de omständigheter som gör att åtgärden ska anses oriktig (prop. 1997/98:105 s. 53).

Enligt 7 § frihetsberövandelagen framgår att ersättning enligt 2-5 §§ lämnas för utgifter, förlorad arbetsförtjänst, intrång i näringsverksamhet och lidande.

Av 1 § LOB framgår att den som anträffas så berusad av alkoholdrycker eller annat berusningsmedel att han inte kan ta hand om sig själv eller annars utgör en fara för sig själv eller för någon annan får omhändertas av en polisman. Av andra stycket samma lagrum framgår dock att om någon anträffas där han eller någon annan har sin bostad får något omhändertagande enligt första stycket inte göras.

Beslutet att omhänderta Marie Isaksson

Marie Isaksson omhändertogs, som tidigare har redogjorts för, med stöd av 1 § LOB. Ett sådant omhändertagande är att bedöma som ett frihetsberövande i 5 § frihetsberövandelagens mening.

Av utredningen i ärendet, inte minst den brottsanmälan avseende bedrägligt beteende som föranledde polis att komma till Marie Isakssons bostad den aktuella natten, framgår att Marie Isaksson omhändertogs på en parkeringsplats intill sin bostad efter att ha följt med poliserna och taxichauffören ut för att diskutera betalningen av taxiresan. Marie Isaksson har således *anträffats* där hon hade sin bostad varför något omhändertagande inte bort ske, se 1 § andra stycket LOB. Omständigheterna får därmed anses vara sådana att det står klart att frihetsberövandet av Marie Isaksson har vilat på felaktiga grunder och därför varit oriktigt i den mening som avses i 5 § frihetsberövandelagen.

Marie Isaksson är således berättigad till ersättning dels för det lidande som omhändertagandet åsamkade henne, dels för de utgifter som hon hade för att ta sig hem efter att hon hade försatts på fri fot.

En utgångspunkt när det gäller att bestämma ersättningen i detta fall är att ett frihetsberövande som anhållen under 24-47 timmar enligt de riktlinjer som Justitiekanslern har utvecklat ersätts med 3 000 kr. För ett så pass kortvarigt frihetsberövande (knappt sex timmar) som det här har varit fråga om får en skälig ersättning för lidande anses uppgå till 1 000 kr.

Marie Isaksson har uppgett att hon åkte taxi hem efter att hon hade frigetts, en uppgift som med hänsyn till omständigheterna och tidpunkten på dygnet framstår som rimlig. Det saknas dock uppgift om vad taxiresan kostade. Justitiekanslern uppskattar skälig ersättning i denna del till 300 kr.

Förlorad egendom

När det gäller anspråket på ersättning för låsbyte samt egendom som Marie Isaksson har uppgett försvann ur hennes bostad under den tid som hon var omhändertagen får anspråket i denna del prövas mot skadeståndslagens regler.

Som framgår av det ovanstående bär staten inte något strikt ansvar för ofullkomligheter i den statliga verksamheten. Liksom övriga regler i skadeståndslagen innebär 3 kap. 2 § ett ansvar för styrkt vållande.

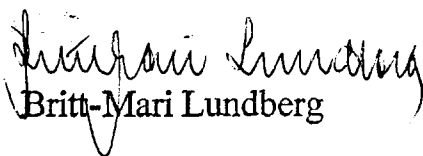
I ärendet saknas helt uppgifter från de polismän som deltog vid ingripandet mot Marie Isaksson, vilket är en påtaglig brist. Av Marie Isakssons polisanmälningar, vilka – trots de uppslag till kvinnans identitet som Marie Isaksson angav – inte föranledde någon enda åtgärd från polisens sida, framgår att den okända kvinnan lämnades kvar i Marie Isakssons bostad när hon omhändertogs. Marie Isaksson har dock inte ens påstått att hon upplyst polisen om att kvinnan var okänd för henne och inte borde lämnas kvar på platsen eller att hon bett polisen om att få låsa sin bostad, men förnekats detta.

Justitiekanslern konstaterar sammantaget att den befintliga utredningen inte ger stöd för slutsatsen att polisens agerande att lämna Marie Isakssons bostad olåst och den okända kvinnan kvar i denna har innefattat någon skadeståndsgrundande försumlighet. Marie Isakssons anspråk i denna del ska därför avslås.

Det anmälda agerandet väcker dock frågor om polismyndighetens rutiner för hantering av polisanmälningar från allmänheten. Justitiekanslern avser att behandla dessa inom ramen för ett tillsynsärende.

Ärendet har föredragits av hovrättsassessorn Anna-Karin Larsson.

På Justitiekanslerns vägnar

Britt-Mari Lundberg

Upplysningar om överklagande m.m.

Justitiekanslerns beslut har fattats inom ramen för reglerna om statens frivilliga skadereglering enligt förordningen (1995:1301) om handläggning av skadeståndsanspråk mot staten. Ett beslut i ett ärende som handläggs enligt den förordningen kan inte överklagas, se 15 §.

En enskild som är missnöjd med Justitiekanslerns beslut kan i stället på sedvanligt sätt ansöka hos allmän domstol om stämning mot staten och därmed få sin sak prövad i den ordning som gäller för tvistemål.

Exp. till

Marie Isaksson
Torsten Fogelqvists gata 155
603 76 Norrköping

Rikspolisstyrelsen (dnr A000.368/2013)
Rättsavdelningen, Juridiska enheten
Box 12256
102 26 Stockholm